GOSPODARSKO STANJE ZADARSKE ŽUPANIJE U napokon "očvrslom" hrvatskom izlasku iz krize

Zadarska županija prednjači po gospodarskom oporavku

Zadarska županija ima veći rast zaposlenosti i pad nezaposlenosti od državnog prosjeka, najbolje iskazane gospodarske pokazatelje u zadnjih 20 godina i gotovo najmanji iskazani rizik od siromaštva prema potrošnoj metodi u zemlji

Damir MARIČIĆ

U trenutku kada i cijela Hrvatska potvrđuje izlazak iz gospodarske krize Zadarska županija bilježi konsolidirani izračun dobiti i gubitaka za 70% povoljniji od prethodne godine, odnosno sa 12,7 milijardi prihoda i 12,1 rashoda iznosilo je to 600 milijuna kuna. I kod broja zaposlenih u gospodarstvu organiziranom kroz trgovačka društva ostvareno je uvećanje za 6,3%.

Time se uz sve probleme može nedvosmisleno kazati, a analize HGK Gospodarske komore Zadar to potvrđuju, da je prihod i dobit ovdašnjih tvrtki najveća u 20 godina odnosno da je u svim elementima nadmašena do ove godine "čuvena" pretkrizna 2008. sada sa 100 milijuna većim prihodima gospodarstva odnosno sa 30-tak milijuna boljom dobiti.

Ohrabrujuća zaposlenost

Kada su u pitanju poduzeća ovo je sa preko 21.000 zaposlenih bila najveće zaposlenost u preko 20 godina. Uvećanje je najizraženije u građevinarstvu koje je makar s lanjskim gubicima zapošljavanjem (+13%) hvatalo mah za ovu godinu u kojoj očekuju oporavak. Potom je djelatnost pripreme i usluživanja hrane i smještaj, što će reći ugostiteljstvo i turizam, a nastavljen je kakav takav rast zaposlenih u svim djelatnostima. Interesantno je i dobro da javna uprava jedina u prethodnoj godini nije uvećavala zaposlenost.

Ukupna zaposlenost također je iznimno ohrabrujuća. Ovdje također treba istaći sezonske oscilacije koje su u Zadarskoj županiji među najvećima u zemlji. Kada je zima odnosno stanje 31. ožujka ovdje smo na 49.750 zaposlenih, dok je zimi 2008. bilo njih 50.000. No 30. lipnja smo sada na preko 55.000 zaposleni , a čuvene 2008. bilo je to ispod 53.000. Dakle sezonska oscilacija zaposlenosti je preko 5 pa do 7.000 osoba. Prema dosadašnjim izračunatim mjesecima (do svibnja) 2017. su lanjske brojke nadmašene za novih 2.000 zaposlenih .

Usporedbe radi kažimo da u prosjeku države sa zaposlenošću sada stojimo 10% lošije od 2008. godine. Time Zadarska županija ima u tome bitno bolje pokazatelje od prosjeka zemlje jer je zimi blago (0,2) a ljeti žestoko (čak 6,5%) nadmašila tadašnju zaposlenost. No istovremeno treba reći da odmak godina pokazuje sve veću ovisnost o sezoni, a utješno je što su sezone ipak - duže.

Prihodi i promjena strukture

Kada je struktura prihoda gospodarstva u pitanju situacija je s promjenama izazvanim krizom i izlaskom iz nje - "zdravija". Naime, trgovina nam je sad na 23,4 odnosno nešto ispod četvrtine prihoda gospodarstva dok je prije 10 godina bila na 35%. Industrija je sa 20% ostala "na svome". Uvećanje je kroz 10 godina bilo drastično u ugostiteljstvu i turizmu koje je sada na 11,5% i čini zbirno treću djelatnost od koje se ovdje (u gospodarstvu) živi, dok je pred 10 godina bilo na 4,3%.

Naravno u realnosti, kada tome dodamo i prihode od turizma u obrtu, potom u dopunskom djelovanju odnosno iznajmljivanju, a poglavito kad zbrojimo koliko svojih prihoda i druge djelatnosti trebaju zahvaliti turizmu, brojke su puno značajnije. Prijevoz i skladištenje i veze su sa 11,9 ostale na čvrstih 10,5 jer se poglavito ovdašnji pomorski prijevoz u krizi koja i dalje traje ipak drži najboljim u zemlji. "Revolucija" nam se dogodila i kod odjeljka NKD-a - poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, koje je s udjela od 4,2 prije 10 godina sada nadomak 10%. Iako i u poljoprivredi u užem smislu imamo lijepih primjera okosnica uspjeha u ovom odjeljku je ribarstvo i posebno marikultura od Cromarisa do uzgajivača tuna. Građevinarstvo je u međuvremenu palo sa 12,7 na 8,5 ali kako se i po Zadru vidi oporavlja se.

Koliko je tko dobio i izgubio

Novčano gledano trgovina je najdrastičnije pala s preko 4,3 milijarde kuna prihoda (govorimo o domicilnoj trgovini odnosno Bakmaz, Sonik, Bure, Intermod... makar znamo koliko trgovine sa sjedištem u Zagrebu ovdje ostvaruju) na ispod 3 milijarde kuna. Nasuprot tome prerađivačka industrija s nekadašnjih 2,6 milijardi prihoda lani je prešla 2,8 milijardi, a lavovski dio od gotovo 50% odrađuje proizvodnja metala a što pokrivaju Aluflexpack novi i LHT Metalni lijev. Slijedi prehrambena industrija s oko 20%.

U turizmu predvođenom Turisthotelom, Ilirijom, Punta Skalom i Borikom od nekadašnjih oko 500 milijuna sada se iskazuje tri puta toliko odnosno 1,5 milijardi, a ove nas godine čeka novi skok. Kod prijevoza predvođenog Tankerskom i Tankerska Next Generation, a iza su Zračna luka, Liburnija , Čazmatrans Dalmacija,.. oscilacije (poglavito na njih utječu tankeraši) su ogromne, no spram 2008. sa 1,47 milijardi sada su na 1,3. Pod poljoprivredom i ribarstvom prvenstveno ističemo tvrtke Cromaris d.d. , Kali tuna d.o.o., Jadran-tuna d.o.o. , Paška sirana d.d., Vrana d.d., R.Z. Omega 3,.. koji su od manje od 650 milijuna iz 2008., segnuli na preko 1,2 milijarde. Građevinari su poslije trgovaca pali najviše odnosno od 1,5 milijardi 2008. sada su na manje od 1,2, ali su već lani (makar završili kao gubitaši) uvećali prihode iznad 20%.

Izvoz je ovdje specifičan po dva osnova. Prvi je da je makar malen robni izvoz, kada računamo cijelu zemlju (jer su mali preživjeli proizvodni kapaciteti), veći od uvoza dok je u Hrvatskoj uvoz roba za 40-tak posto veći od izvoza. Riječ je ovdje o oko 225 milijuna eura. I ovdje su u izvozu kao i u zemlji na prve tri pozicije Italija, Njemačka i Slovenija ali nam je specifikum Japan na četvrtoj poziciji, a ovdašnje tune su u stvari i rijedak hrvatski proizvod koji dospijeva u Japan.

Druga je zadarska specifičnost (dijelom prisutna i u cijeloj zemlji) bitno učešće izvoza usluga. U tome svoj značajan obol daje pomorski prijevoz a još značajniji - turizam. Tako gledano izvoz je ovdje dvostruko jači nego kod iskaza samog robnog izvoza i seže do tri milijarde kuna odnosno četvrtine ukupnih prihoda gospodarstva.

Zadar spram Hrvatske

BDP Hrvatske je bio na 43 milijarde eura. Zadarska županija je na 1,4 milijarde eura. BDP po županijama ne daje valjane usporedbe jer su razlike veličine stanovništva velike, te je toga usporediv podatak o kretanju bruto domaćeg proizvoda po glavi stanovnika. Po stanovniku je Zadarska županija do sada na 8.200 eura - Zagreb je sa 17.900 nedohvatljiv svima, Istra ima 12.700, Primorsko goranska županija 12.550 eura, Dubrovačko neretvanska 10.200, Međimurska i Varaždinska županija oko 8.500 stoje bolje od Zadarske, dok su ostale gore .

Treba uvijek kazati da je većina ovih podataka iskazana kroz - domicilnost kompanija. Pri tome se ogromna sredstva ostvarena ovdje pripisuju područjima u kojima je sjedište kompanija, a što je najčešće Zagreb, a ovdašnji se prihodi i svi drugi pokazatelji time iskazuju manjima od stvarnih. Utoliko su prilike u Zadarskoj županiji, uz već iznijete, i povoljnije od iskazanog. Postoje i neki drugi indikatori, makar u razmjere "snalaženja" i sive ekonomije nećemo ulaziti, iz kojih je vidljivo da se ovdje (uvijek govorimo o prosjecima) živi bolje. Nesrazmjer između stope rizika od siromaštva prema dohodovnoj metodi (onome što ljudi ovdje primaju kao dohodak, mirovinu itd.) i potrošnoj metodi (sam naziv kaže čime se računa) je izniman. Također, treba reći da Zadarska županija svoje bitno blaže smanjivanje stanovništva u odnosu na prosjek zemlje duguje prije svega doseljavanju ljudi iz drugih dijelova zemlje, a i to ima svoje razloge.

Dobitnici po djelatnostima

Gledano na dobit najuspješniji segment ovdašnjeg gospodarstva bila je djelatnost prijevoza, skladištenja i veza a u konkretnom na ovaj je rezultat presudno utjecalo poslovanje Tankerske plovidbe (koje uključuje i prodaju brodova) odnosno tvrtke kćeri Tankerske Next Generation. Slijedili su po uspješnosti gospodarstvenici iz djelatnosti pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane sa 170 milijuna konsolidirane dobiti, a pozitivne su bile i trgovina, preradivačka industrija itd. Gubitke su i dalje ostvarivali građevinari kojima je čini se ove godine konačno "granulo sunce" te se očekuje i njihov pozitivan rezultat, te financijske djelatnosti, a što nije odraz poslovanja u prethodnoj godini već vladine odluke oko rješavanja pitanja kredita u francima koji je bankare doveo do iskazivanja gubitaka.

Plaće

Prosječna plaća u gospodarstvu u Hrvatskoj lani je iznosila 5.135 kn

Prosječna plaća u gospodarstvu Zadarske županije od 4.852 kune zaostaje za prosjekom gospodarstva države kao i za općim prosjekom plaća koji bitni nadmašuje prosjek gospodarstva i ide na 5.700 kn. Naravno kada je Zadarska županija u pitanju prema djelatnostima promet i veze nadomak 10.000 su iznad svih, slijede bankari i osiguravatelji sa 6.650 itd. Na dnu s plaćama su građevinari, rudarstvo, ostale usluge i na žalost vašeg autora i informiranje i komunikacije, svi ispod 4.000 kn prosjeka.

Gledano na ostale županije u zemlji Zadarska županija je s ovim prosjekom šesta u zemlji što je dobara pozicija jer je nadmašuju plaće u gospodarstvu Zagreba, Istre, Dubrovačko-neretvanske, Zagrebačke i Primorsko goranske županije, prema svim pokazateljima vodeće u državi. I kada su u pitanju prosjeci svih plaća Zadarska županija drži istu poziciju u zemlji, a prosjek svih plaća ovdje je bio 5.330 odnosno bitno bolji (za 500 kn) od prosjeka samog gospodarstva.

Uvećanje je kroz deset godina bilo drastično u ugostiteljstvu i turizmu koje je sada na 11,5 posto

Povećanje zaposlenosti je najizraženije u građevinarstvu

Nezaposlenost konačno "osiromašena"

U Hrvatskoj je nezaposlenost nakon 2008. godine skakala do 2014. i to ćak za 50%. U Zadarskoj županiji do iste godine ali za 22%. No Hrvatska je sad s nezaposlenošću 60% bolja nego najgore 2014. odnosno i 12% bolja nego 2008. Na žalost dio toga treba pripisati ozdravljenju gospodarstva, a znatan dio i - emigraciji. Zadarska županija je trenutno na 33% manjoj nezaposlenosti od 2008. godine odnosno 55% manjoj od najgore 2014. godine ali je i ovdje osim zapošljavanja emigracija bitno prisutna. Ipak službenu nezaposlenost ispod 7% kao ovog ljeta nismo vidjeli desetljećima.

Stopa rizika od siromaštva

Prostorna statistika (Geostat) Državnog zavoda za statistiku (DZS) kaže kako je stopa rizika od siromaštva u RH iznosila 19,19 po dohodovnoj metodi, dok je po potrošnoj metodi 17,13.

U Zadarskoj je županiji iznosila 25,19 preme dohodovnoj, odnosno prema potrošnoj svega 10,10. I preme dohodovnoj i preme potrošnoj bolje stoji Zagreb, Istra i Primorsko goranska županija, odnosno prema potrošnoj je ćak i Istra stajala lošije. Time je Zadarska županija u ovom segmentu u "zdravom" vrhu zemlje, odnosno pri dnu rizika od siromaštva.

Kretanje stanovništva

Osnova svake države i svakog kraja su teritorij i stanovništvo, gdje sa stanovništvom na žalost u cijeloj zemlji stojimo - loše.

Procjene stanovništva RH unatrag pet godina od 2012. do 2016. godine kažu kako smo sa 4,27 milijuna stanovnika sada na 4,17 milijuna stanovnika što bi značilo neto gubitak stanovništva od 100.000 osoba.

Dobitnici odnosno jedini koji su uvećali stanovništvo su Grad Zagreb s rastom od 9.000 (sa 793 na 802.000) i Istarska županija koja je dobila 400-tinjak stanovnika.

Potom imamo tri sredine s manjim gubitkom - Dubrovačko neretvanska s padom od 500-tinjak s njihovih oko 120.000 i Zadarska s gubitkom sa 171.000 osoba 2012. na sadašnju procjenu od 169.500, dakle gubitkom od oko 1.500 stanovnika. Gledano po županijama najveći su gubici od recimo 12.000 ljudi su u Sisačko-moslavačkoj ili Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj (makar je to u postocima puno manji gubitak u većoj Osječko-baranjskoj nego ostalim navedenima).

Na žalost i Zadarska županija spada u one s gubitkom vitalnosti, ali je to ipak bitno manje izraženo nego u prosjeku zemlje. Time ostaje na nešto više od 4% stanovništva Hrvatske. Na žalost udio stanovništva starijeg od 65 godina ovdje je na približno 22% što je jedan od gorih udjela u zemlji.

U turizmu predvođenom Turisthotelom, Ilirijom, Punta Skalom i Borikom očekuje se novi skok